

ترجمهٔ پند عطار

مترجمی : اوری ادرنوی

ولداله
لوناد
ويدنك
وندال
ولفاد
والنع

1

هذا كتاب پندنامهٔ خواجه عطار وترجمهٔ خواجه امره
رحمة الله تعالى عليهما
رحمةً واسعةً

هذا كتاب پند نامه

پندنامهٔ خواجه عطار علیه رحمة الغفار اینست

ابتدا کردم بنام آن کریم | مبدع کونین سلطان و قدیم
پادشاه محیی عظم رمیم | کام بخش و کامکار هر یتیم
حکم او عامست بر شاه و گدا | نیست کس را زهرهٔ چون و چرا
سرفرازان جهان از امر او | سر نتابند و نه گردانند رو
سر مکش از حکم وی گردن مپیچ | پیش او دعوی مکن از شاهی هیچ
تاج شاهی او دهد شاهان را | رزق روزی آدم حیوان را
پادشاه کام بخش و بی وزیر | اوست هم او میدهد تاج و سریر
تا توانی با تضرع با نیاز | کام خود از وی بجوی ای سرفراز
هیچ چیزی در جهان بی حکم او | چون نباشد رو طلب هر سو مپو
سرفرازی از جناب وی بخواه | تا شوی در بحر و بر ظل اله
بر حبیب الله و بر آلش مدام | باد از ما صد صلوة و صد سلام
بعد از حمد و درود مصطفا | بر گشایم طبلهٔ عطار را
این عقار از طبلهٔ عطاری است | داروی جان چارهٔ بیماری است
هر که زین دارو خورد یکبارهٔ | زود باید درد خود را چارهٔ
گر ببردی تو مرد را یکنفس | بوی وی بر جان بیمار تو بس
هر که او این پندها یاد کرد | خاطر ویران خود آباد کرد
هر کرا این نامه باشد راهبر | سوی بالا میپرد با بال و پر

مرغ جان او ازین خاکی قفس | میکند بر قدسیان رفتن هوس
نامه های بزرگان گرچه خوش ایست | نامهٔ عطار خوب و دلکش است
گر بجویی ای جوان از لطف رب | هان مشو غافل ازین نامه طلب
آن زمانی که بدست آری ورا | یاد داری باد عا این بنده را

در سبب ترجمه شدن این نامهٔ عطار علیه رحمة الغفار

گل بو دکانه ای عطار دهر | خوش مشام اولسون نه بازار
آچ دهانک حقهٔ عطار وار | قلبنه عطر کله مکده نثار
گل معطر قل مشام عالمی | مسک و عنبردن اورای ساحر
داروی دل چارهٔ جان سنده در | دردلی چره زمانه درمان سنده در
گل دوا قل داروی عطار له | شکر آمیز معنوی گفتار له
گل بر وای طالب مسک عبیر | نو لای باعث ایلادیم اول خبیر
بر سحر کوردم ولی نعمتم | پادشاه کامران دولتم
کان حلم و جود و صاحب معرفت | رستم رزم و سکندر منزلت
شاه عادل کام بخش دستگیر | لایق تاج و سزاوار سریر
دور عدلنده انوک ای خسته شاد | لشکری خرم رعایا جمله شاد
شوکله عدل ایتمشدور اول صاحب صعود | اوینی کوردکده کول ایلار سجود
دیسه شیر اغزینه تا که بر مگس | بومز اغزین قورقسندن بر نفس
کبک شهبازه صالیبور ناز ایلاد | ایکیسی بر آرده پرواز ایلادر

نور چشم ملکت عثمان در اول
بایزید بن سلیمان خان در اول
عمر و اقبالن بولار گه یا معین
باقی قیل پاینده قیل تا یوم دین
اول شه خرشید فر عالی تبار
کامبین و کامیاب و کامکار
طوتمش ایدی اشبو زیبا نامه‌یی
دیدی ترکی ایله بو کا جامه‌یی
رومی خلعتده بو محبوب عجم
جلوه قیلسون قوم رومه دمبدم
کوزلرینی دمبدم نور ایلسون
دللرین شکر لحظه مسرور ایلسون
بسلی و یوب الدم الندن نامه‌یی
کورنده رنکین بچدم اکا جامه‌یی
گرچه کیم محبوب معنی بی بدل
جامه اولمز اکا بر بوندن گوزل
ایلمشلر گرچه بونی ترجمه
اول قدر یارر دکل اما امه
هرکه ذاتنده دکل [illegible] حال
بو مقال ترجمه آنکه وبال
عودیا قدم مجمر عطاردن
مغفرت جویان در غفاردن
لطف عون حضرت معبود له
عالی قیلدم معطر عود له
سوزلرم هب مسک عنبر باردر
قیمتن بیلن انوک عطاردر
اومرم اشبو کتاب مسک بیز
اوله باقی تا بروز رستخیز

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بی حد اول خدای عالمه
نور ایمان ویردی خاک آدمه
اولکه اولدر آدمه نفخ ایتدی روح
هم انوک لطفیله غرق اولمادی نوح
تندباد قهرله اولدر نظر
قوم عادی ایلدی زیر و زبر

اولدر اولکیم لطفن اظهار ایلدی
ناری ابراهیمه گلزار ایلدی
اول خدادر اولکه هنگام سحر
لوط قومین ایلدی زیر و زبر
اولدر اولکیم اکه نمرود اتدی اوق
برسکک خمیله انی اتدی یوق
اولدر ابه غرق اعدا ایلین
داش ایچندن ناقه پیدا ایلین
خلقی یوقدن یارادب معدوم ایدن
آهنی داود الندہ موم ایدن
گر سلیمانه اوویرماسه نکین
رام اولرمیدی اکا اهل زمین
جسم صابردن ویرب کرمانه قوت
یونسک قیلدی مقامن بطن حوت
بیرنک باشینه اره قوه بحر
بیرنک باشینه اورر تاج زر
پادشهدر هرنه کیم دیلر ایدر
عالی بردمده یقسه کیم ندر
پادشاهلق خود مسلمدر اکا
دیمز کمسه اکا چون و چرا
بیرنه وافر لباس و نان ویرور
بیری عریان اچلغندن جان ویرور
کیدرر بیرنه سنجاب و سمور
بیر کلخنده یاتر عریان و عور
بیرنک کمخا و نخدن بستری
بیرنکده قار بز اوستی بری
بیرنه التونی بک همیان ویرر
بیرسی نان حسرتیله جان ویرر
عالی قادر بودم یوغ ایلیه
جانی یوقدر کمسنک کم سویلیه
کوک یوزنده مرغه اول ماهی ویرر
قوللرینه دولت شاهی ویرر
الله سوزر اوغلانی اول پیدا ایدر
مهد ایچنده طفلی اول گویا ایدر
نیجه بللو مرده یه اول جان ویرر
دردلی درمانه اول درمان ویرر

صنعله خاکی سلاطین ایلر اول — بجمله رجم شیاطین ایلر اول
قوری یرده بیتورن اولدر گیاه — هم بو افلاکی قلن اولدر نگاه
هیچ ملکنده انوک انبازی یوق — پادشاهدر همدم و همرازی یوق

در نعت رسول الله صلی الله علیه وسلم گوید

سید الکونین ختم المرسلین — صفوه گلدی اولدی فخر الاولین
اولدر اولکم نه فلک معراجی در — انبیانک سروری سرتاجی در
نعت و ذاتی رحمة للعالمین — مسجد اولدی انکا هب روی زمین
بردن آنکا هر نفس یوز بیک سلام — آل و اصحابینه تا یوم القیام
اولدر اولکم یاری بوبکر و عمر — بارمغیله ایلدی شق القمر
بوبکر آنکله یار غار ایدی — خود عمر لشکر کش ابرار ایدی
صاحبی اولمشدی عثمان و علی — اول سببدن هر بیری اولدی ولی
حضرت عثمان کان حلم ایدی — شاه مردان باب شهر علم ایدی
اول رسول حقکه خیر الناس ایدی — عم پاکی حمزه و عباس ایدی

در مناقب ائمهٔ دین رضوان الله علیهم اجمعین

شول امامَلر که ایلدیلر اجتهاد — یری جنت جملهسینک روح شاد
بوحنیفه در بریسی با صفا — شمع شرع مصطفی و مجتبا
فضل حق اولسون قرین جانی او — شاد اولسون روح شاگردانی او
صاحبی بویوسف کان ذکا — بیریسی داخی محمد پر صفا

شافعی و مالکی و حنبلی — بونلر کله واردلر طوغری یولی
بونلره اولدی سفارن هم زفر — دینمز بونلرله بولدی زیب و فر
جانی جنتده بولارنک اوله شاد — بیت دینه بونلر اولمشدر عماد
جمله سندن راضی اولسون اول معین — رحمة الله علیهم اجمعین

در عذر گناه و مناجات گوید

پادشاها جرممدن گچ بزم — کار مز عصیان ایشیمز گچ بزم
ایلک ایتسن بینه بز بدا ایتمشوز — جرمی بی پایان و بی حد ایتمشوز
نیجه ییلدر فسق و عصیان ایلدم — آخر آگدم آنی افغان ایلدم
روز و شب عصیان ایچنده قالمشم — جرمله نقصان ایچنده قالمشم
همدم اصحاب عصیان اولمشم — هم جلیس نفس و شیطان اولمشم
بردم اولمادی یکه قلمایم گناه — قالندی قالدی طاعت ایتمک یا اله
گلدی یوزی قاره باب حضرته — رحم قل غرق ایله آب رحمته
رحم اوموب درگاهه اورسم نوله رو — سن دکلمیسن دین لا تقنطوا
چونکه لطفک بحری بی پایاندر — رحمتکدن کوز یومن شیطاندر
نفس و شیطان اوردی یا رب راهمی — رحمتک ایله شفاعت خواهمی
آب لطفکله گنهدن ایله پاک — اولمدین یا رب مقامم زیر خاک
جان شول دمکه بدندن دور اوله — دیلرم قبرم ایچی پر نور اوله
عاقل اولدر حالنه شاکر اوله — نفسنی ضبط ایتمکه قادر اوله

در نکوهش نفس امّاره گوید و در رستکاری گوید

کیمکه خشمین یوده ای تازه جوان
غصه دن اولدم خلاص اولدهمان

آبلهک اولدر بغایت بدتری
کیم یلر نفسینه اویوب سرسری

داخی بوندن صکره اولی عقل ورا
شویله ظن ایلرکه عفو ایلر خدا

گرچه درویشلک گوجدر قتی
اهل دنیا دکلو بو قدر زحمتی

نفس شومن هر که ضربی رام ایلر
کندنی مقبول نیک و نام ایدر

قل ریاضت برله نفسک پایمال
تاکه سندن دور اوله جرم و وبال

خلق عالمدن شوکم دوندر دیو
بولدی راحت یاقسن الله دن شو

ای دریغا سر بسر اغوده یوز
اوینوقلوکم جهاندن یومدی گوز

کیمکه عذرین دلیه ایله قبول
لایق رحمت در مرد جهول

دوست اولمز حقه خلق آزار اولن
ترک ایدر بو خصلتی دیندار اولن

دینده هر کیمکه دل آزار اوله
گورمیوب راحت یوزینی زار اوله

گی صقین گوکلینی یقمه کمسنک
یقسونلر گوکلنی تاکیم سنوک

گوردلرسک کم اولاسن معتبر
کمسه عیبیله الکما ای پسر

چونکه ایلک ایدر سین اتمه بد
دوستم بدکاره اولمز یار احد

در غیبت گوید و در فواید خاموشی گوید

گل برو ایل غیبتیدن کس دلک
آلمه بو یتوگه گنا هینی ایلک

شول کشینک کم دلی غیبتده در
اول دلی او جنده باشی محنتده در

حق رضاسین ایلرسک گر طلب
آچمه فرمان خدادن غیری لب

گردلرسک لطف حی و لا یموت
اور دهانک و سینه مهر سکوت

ای پسر پند و نصیحت ایله گوش
راحت ایسترسک دهانک آچمه بوش

هر که سوزه باشلیوب اکثار ایده
سینه سی اچره دلن بیمار ایده

اهل عقلک کاری خاموش اولمه در
کار جاهل سوزده پرجوش اولمه در

عاقل اولنلر کذب و غیبت ایلمز
ذمه ابله کیبی رغبت ایلمز

ذکر حقدن غیریه آچمه دهان
حق کلامین سویله سویلرسک همان

اولکم اظهار عبارت ایلدی
کندنی اوندی جهالت ایلدی

نیده دل چوق سویلکدن زاردر
سویلمز چوق اولکه عقلی واردر

اولکم اظهار فصاحت ایلدی
کندوسین سا ایدی فضاحت ایلدی

گل دلک اغزکده حبس ایت ای پسر
کس امیدنی یلاندن اول خیر البشر

کیمکه کندو عیبنه ناظر اوله
کندونک اصلاحنه قادر اوله

مردسک قل کندو عیبوکه نظر
ساکه ایل عیبندن ای غافل نه ضر

در عمل صالح گوید

هر کیم اوله اهل ایمان ای پسر
صاقوردر نفسنه دیو اول بو البشر

اوله گوکلک حسددن ایله پاك
کندوکی مؤمن بیل آیرمه باك

پاك ایله کذب و غیبتدن زبان
ایرمیه ایمانوکه تا کم زیان

هم عمل قلدقده ایلمه ریا
ایره جان گوزینه تا نور ضیا

قورنكه قومایه بیلورسنك حرام — اهل ایمان سن محقق والسلام
الكه جرأت ضعف ایماندن كلور — تورك انوك اهل عرفاندن كلور
هر كیمك اعمالی جانا پاك اوله — ییری انوك ذروه افلاك اوله
چون زیاده اولمیه اعمالی پاك — شویله بی حاصل قله باشینه خاك
هر كه قلمایه عمل اخلاصله — همدم اولمایه او مرد خاصله
هر كیمك كاری كه كرچك خلقه در — دایما ایشی انوك دونقراه در

در سیرت ملوك

چار خصلت ای برادر قل عیان — پادشاه اولنلره ایلر زیان
خلقی كیمده شاه كیم خندان اوله — هیبتینه لاجرم نقصان اوله
پادشاهه صحبت مرد فقیر — ناسزادر پادشاه كوش كیر
عورتیله شاه كه چوق خلوت قله — كندنی بی حرمت و عزت قله
كیمده كیم فرج جهانداری اوله — صنعتی انوك كیم آزاری اوله
پادشاه اولدر كیم عدل و داد ایده — عالمی آباد و خلقی شاد ایده
ظلم كر آهنك ایدرسه پادشاه — فایده قلمز آكا خیل و سپاه
شهكه اوله عاقل و فرخ لقا — اوله ملكنده آكا عمر و بقا
لطف و احسانیله بسله عسكری — اویناسونلر بولكه جان و سری

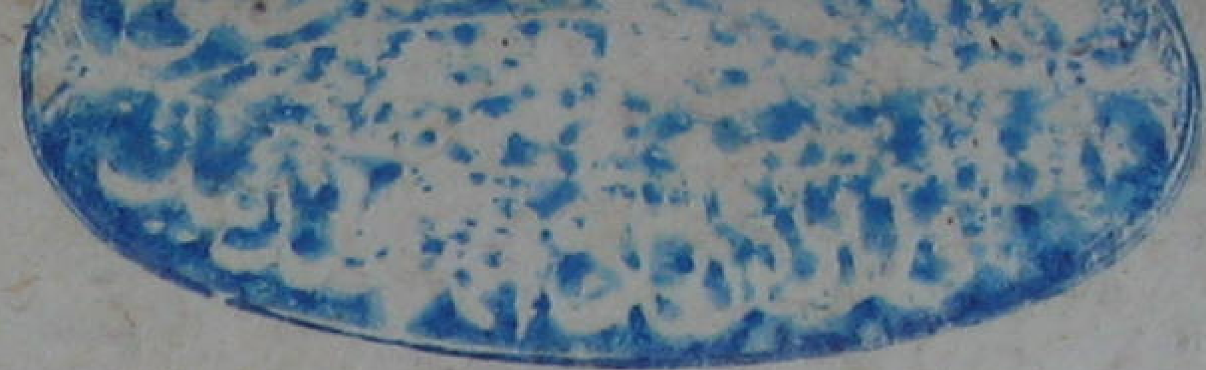
در بزركی كوید — در خلق الحسن كوید

ادلولوغه چار نسنه در دلیل — ایله بیم كوش ایله ای مرد اصیل

علمه رغبت ایلكدر بی حساب — خلقه هم خلقیله ویرمكدر جواب
هر كیم آنی واردر عقل تمیز — عاقل و دانای اول طوتر عزیز
ای برادر وار ایسه عقلك تمام — نرم شیرین سویله بو خلقه تمام
هر كیم اوله ترش روی تلخ كوی — دوندرر آندن بو عالم خلقی روی
دشمنندن هر كیم اتمزسه حذر — كورسودر دشمنندن اول ضرر
دوستلرله دایما مسرور اول — ایلك دشمنندن حذر قل دور اول
یول یراغن حاضر ایله ای پسر — كچ قنادن باقی استرسك اكر
تجربه شمن نكبت و محنت دورر — بعد دشمن دولت و راحت دورر
دوستلرله اول همیشه همنشین — سعی قل كورمایسن دشمن غمگین

در احتراز كرده از چهار صفت

واردرر درت نسنه ده غایت خطر — قدرتك یتدكجه آندن قل حذر
رغبت دنیایله زن صحبتی — قرب سلطانیله بولور الفتی
قرب سلطان آتش سوزان دورر — الفت بدخود بلای جان دورر
مار افعی در بو دنیه زهر دار — نقشنه آلدانمه آنك زینهار
خوب زیبا كوریشور خلقه تمام — ایلكه اولمز كیسه اول یار دام
اشبو مارك زهری كی قاتل دورر — آكه آلدانمز او كیم عاقل دورر
طفل وار آلدانمه شوخ و زن دنه — دشمیه سن تا بلاء و درد نه
بو زنرتین نرلرر زالی جهان — بولدغینك یونینه كولر نهان

هر کیمه جفت اولسه اشبو بیر زن — اوج کونه قومز بوکر آنی همن

مقبل اولکم اولدغی دم جفت طاق — آرقسین دونب همان ویره طلاق

هر کیمه جفت اولسه یوزینه کولر — اتینی ییمکه امادیش بیلر

در چهار صفت که بر نیکبختی دلالت کند

نیک بخته چار نسنه در دلیل — جان و دلدن دکله ای مرد اصیل

اصلی پاک اولنلر اولر نیک بخت — بی اصل اولمز سزای تاج و تخت

نیک بخت اولنده در فکر صواب — شولکه بدر ایدر چکر تب عذاب

حق عذابندن شوکیم ایمن درر — مؤمن اولمز کافر بی دیندر ب

اشبو بش کونلک عمر چوه ای جوان — نه بلادر بو بجه قید و خانمان

ترک لذات جهان ایت ای جوان — دستکیرک اوله تا صاحب دلان

ویرمه فانی عالمه زنهار دل — نفسه اویب آدم اولمز شویله بیل

جون کیورسن جکمه مالیجون تعب — صوکله یاسنك قالمنی یا ذهب

جان بدندن شول زمانکه دور اولا — کاسهء سر ایجی مار و مور اولا

مار و مور ایجونمی بسلرسین تنی — های غافل آدم اوغلانی سنی

در چهار صفت که عافیت بدان توان یافت

عافیت استرسك ای یار عزیز — آره آنی چار چیز ایچنده تیز

بیری ایمنلك بری نعمت دور — بیری آزاری بری صحت دور

کر بولورسك نعمت و امن و امان — سایکیتر عافیتدن بو همان

شول کشی کیم فارغ و صحتده در — دنیاده اول راحت و دولتده در

آل یاغ آلتینه نفسك باشنی — اور آنوك باشینه غیرت داشنی

نفس و شیطانه اویان باشدن چقر — عاقبت دوزخ اولور آنکه مقر

نفسی خور ایله باشی قالدرمیه — الله ایمانوکی بیله آلدرمیه

نفس بر سکدر بولنجه فرصتی — یوزکه باقمز اولورا اولور قتی

نفسی طویرمه همیشه آج طوت — ساکا اویسون دیو سك محتاج طوت

ای برادر چوق یمکدن قیل حذر — چار پا حیوان دکلسك سن اکر

چوق یمك عالمده حیوان ایشیدر — آز یمك ای دوست انسان ایشیدر

سوینور چوق یمکیله شمع جان — آز یمکله اوینور شمع روان

در خطر دنیا گوید

خواب غفلتدن کوزك آج ای پسر — دوستانه دکله بندن بر خبر

باغلمه دنیایه کوکلك زنهار — دولت آنوکیم جهانده کوز یومار

آلماسون کوکلك بو دنیای دنی — بر بلایه اوغرادر آخر سنی

ظاهرك کل زینت ایتمه ای فقیر — کر دلرسك باطنك اولسون منیر

کل هوای صورت زیبایی قو — هم لباس اطلس دیبایی قو

زنده پوشی ول باقی پاینده اول — کیج هوادن کل خدایه بنده اول

کل بدنکی کنکه آیینه وار — تا که روشن اوله صنع کردکار

اکنکه کی خرقهء پشمینهء — کینه دن پاك ایله قلب و سینهء

حلهٔ جنت گر گسه ای جوان   گل بو فاخر جامه لردن گچ همان

گر دلرسك عز و جاه آخرت   عجب و کبر و حقدی قو قل مسکنت

عارفلر ای شاه قو آرایشی   بو جهانده راحت و آسایشی

کیمه دعنا سین لباسك ای اخی   مرد سك يصدغك بالشى دخى

هم قبانه صوف گی یا خود پلاس   حق رضاسی بودر ای مقبول ناس

مرد راهه بوریا مندر یستر   خاك اولور چون عاقبت بالین سر

در صفت تواضع گوید

وار ایسه عقلك اگر ای مرد دین   مرد درویش اول به درویشه قرین

همنشین اول هر زمان درویشله   همدم اولمه بر نفس بد کیشله

گوزلیوب درویش عیبن ایتمه ذم   آنلره فائق اما ساکه کم

جنت استرسك اگر رحماندن   دوست اول درویشلر ایله جاندن

جامهٔ درویشی دلق اولور مدام   فانی جسمه اولان چوقدر ای همام

قومیجه پاپوشنه مرد سر   وارمز درگاه حقه چوق یلر

راحتی ترك ایله ای نازك پسر   نفس ظلمانی یه اویمه قیل حذر

مرد ره غنیمم کلمز قصر و باغ   گتمز آنك یورگندن درد و داغ

طوتلوم افلاکه چکدل قصر و طاق   نولوی آلدن کمر یر آلتیدر یتاق

طوتلوم دستنجه وارمش سنده زور   گیر سرسینی گور چون بهرام گور

آخرتدن غافل اولمه ای پسر   وارمه باطل یوله زنهار الحذر

دنیوی دردو بلایه صابر اول   وار نعمتده خدایه شاکر اول

شکر له نعمت همیشه چوق اولور   کیمکه شکر ایتمز کسیلور یوق اولور

در بیان آنکه چهار صفت علامت بدبختی است

چار چیز آثار بدبختی در   جاهلی و کاهلی سختی در

بی کسی و ناکسی اشبو چهار   جمله بدبختك دلیلیدر ای یار

اولکه دشمنلر عبارت قیدنه   بی گمان دشدی خسارت قیدنه

کیم قودی کندو هواسی اوزره پا   نفسی پامال ایلیوب بولدی صفا

پیشه سی انوك کیم خواب و خور اوله   دوزخ ایچره یانه زار و خوار اوله

الما دنیادن مرادو آرزو   طوت جناب حضرت مولایه رو

ترك کام ایت خوب در ناکاملق   نیك خو اول غم دگل بدنا ملق

اورمسون دیرسك یولك نفس پلید   امر و نهی حقی گوزله ای وحید

گر دلرسك کیم اولاسن سر بلند   اوستکه راحت قپوسن ایله بند

کیمکه راحت قاپوسنی یاپدی تمام   آچدی اوستینه در دار السلام

کیمکه ترك کامرانی ایلدی   عارفانه زندگانی ایلدی

در صفت ریاضت

هر کیمك مقصودی غیر الله در   خالقك مبغوضی در گمراه در

مرد سك گر ترك عز و جاه قیل   گندوکی شایستهٔ درگاه قیل

خور ایلر گندنی جاه استین   ترك ایدر دنیایی الله استین

بس اوزر خلق حب عز و جاه / تن پرست اولمکه یار اوله الله
طوت خلاف نفسی ایله پایمال / تا اولاسین مرد راه و اهل حال
کوکلکی چون حقله دائم ایله‌یسین / نفسکی مقهور و ناکام ایله‌یسین
هر کیمک کیم صدقی بر صانع اوله / دنیه ده بر لقمیه قانع اوله
صوملمه عمرک کچور ای نیک ذات / مال قیدندن بولاسین تا نجات
نفسی اوچ نسنه قلور آنجق هلاک / طوت قولاغک ایدییم ای مرد پاک
تیغ خاموشی و تنهائی و جوع / نفسی مهلکدر بولاره قیل شروع
هرکه بو اوچ نسنه دن غافل دورر / نفسنوک عملویدر باطل دورر
طوتمینلر انس ذکر الله ایله / همدم اولور دیو قالور آه ایله
نفس طاعتده قتی کاهل دورر / جرب شیرین لقمیه مایل دورر
عاقبت دنیا یا پرسک سیم و زر / اوغره دربدر ده و عمرین کسر
هر کیم ایلر آخرت ایچون عمل / هرگز ایرمز کارینه آنوک خلل
آخرت قیدنده در پرهیزکار / مایل اولمز ماله الا خاکسار
غافل اولمه دشمنک شیطاندر / قصدی آنوک دینله ایماندر
کل هوای نفسی قو دنیایی ده / آخرتنی کردلرسک فایده

در ذکر حق گوید

ذکر حقه ای پسر مشغول اول / درگهنده بنده مقبول اول
ایرشور رزق مقدر ایرو کیچ / فقرکی ایللر اوکنده آچمه هیچ

اولکه

9

اولکه یارین بینه ساکه جان ویرر / بیمه غم اول ساکه آخرتان ویرر
موروش تیر حبوب و دانه چک / فاقه بارین مرد سکمز دانه چک
هر نه ویرسه کر قلیل و کر کثیر / راضی در الله دن مرد فقیر
اتمه خلق اوکنده خم قدک چو طاق / بویله در چون عادت اهل نفاق
مرد ره اول عار اتمه خلقدن / عارف اول قاچما بلاسی دلقدن
هر کیمک کیم قصدی نیک و نام در / خاص صنمه آنی مرد عامدر
نیکی نامی بیلسون درویشلر / آجلر عریانلر دلریشلر
ال چکرسک ترک ایدوب کونزینی / ایرشوب حقه بولرسین جنتی
کو هوادن دوندرسک دل یوزینی / راه حقه ایردک آچدک جان کوزینی
حرصله هر کیمکه دنیادار اولور / نی کمان آندن خدا بیزار دور
دوه قوشی کبیدر نفس عنید / نه اوچر نه یوک کتورر اول پلید
نفس بد اول قوشرکبی یوکدن قچر / یوک بارین تاغ عمرندن صچر
بال آجوب اوچ دیرسک ایدر اشترم / یوک کوتور دیرسک دونر دیر طایرم
رنکی دلکش دیرکیاه زهر وار / طعمی آچی بویی ناخوش نی وقار
وقت طاعت نفس ظالم سست اولور / معصیت چینده اما چست اولور
نفسی قید و بند ایچنده ویرمه امان / هر نه دلرسه خلافن طوت همان
نفسه درمان آچ و صوسز اولمادر / نفس اوذره مردلک اوز اولمادر
اوذ یوکی چک یوله آنی شتروار / تا که راضی اوله سندن کردکار

جانله طاعت ایله کن چک حضرته   سوز ارادن نفس نک چقسون اوت
طاعت حقدن اوکیم کردن چکر   لعنت و نفرینی هر یردن چکر
چون قبول اتدک امانت بارنی   باشه ایلت آنی یارایت یارنی
قانی اول روز ازلده جنبشک   چون بلی دیدک چقر باشه ایشک
چین طاعتده اوکیم کسلان در   حاصلی آنوک همان خذلان در
وقت طاعت تیز رو چون باد اول   کار عالمده تمو آزاد اول
منزلک چون طور دربارک گران   کار باندن قالمه مردیسک همان
یار بر خوف و رجا امیدیر کمین   جانی تور ترماغه سعی ایله همین
هر کوک کیم یوکی یولده چوقدر   چکدوکی غم حضوری یوقدر
لاشه جسمه یینی یوکلت آنک   یولده آسان بوله سینی تا کارکی
احتراز ایله یولده خابدن   رحمت و مرسک گر ثوابدن
کیمه باقی قالدی بو دنیای دون   انکیچون کندک ایلرسه زبون

در خود پوشی و در ترک تکلف

زینت اتمه باشکی دستار ایله   بر کوکل یاب مال و یا کفتار ایله
قلمینجه ترک عز و مال و جاه   حیقمز سنی باشه ماننده کلاه
کندرین زینت ایلک آرالک دکل   تن پرستی کاری سرورلک دکل
جسمه تقوی کبی اولمز هیچ لباس   وار کلار ننده ای مقبول ناس
هر کیمک کیم کاری آرایشده در   دنیه ده نعمتده آسایشده در

نامراد اولور اول آخر ای حبیب   بولمز اول شادی و عشرتدن نصیب
کندین اولمک عادت شیطاندر   کندین اولمز اولکیم عارف جاندر
دیدی آدمدن عزازیل بهتر م   اولدی ملعون انکیچون لا جرم
آدم اولمشدر تواضع برله خاک   ناس سرکشلکدن اولدی دردناک
اولدی آدم عزت استغفار ایله   اولدی خور شیطان استکبار ایله
انه دشمکله بتر خوش حال اولور   خوشه کیم باشی قالدورسه پامال اولور

در علامت ابلهی

درت نسنه در نشانی ابلهک   ایدیم آنی که اولسون آکهک
کندو عیبین کورمیوب اول بدگمان   غیریلر عیبینی کورلر هر زمان
هر کیمک کیم خویی بدخولقدر   لاجرم کاری سیه رولقدر
عمل تخمین کوکلنه ابله اکر   بو عجبدر کیم نه ایکک اومر
حلق خلقندن انوک کیم زاردر   حق قاتنده صنمه قدری واردر
خوی بد تنده کمال جاندر   مرد خوبک اخبث انساندر
کورمز جنت یوزین مرد بخیل   پشه کبی اولسه پامال پیل
مرد بدخو صنمه کیم انساندر   صورت انساندر بر شیطاندر
مرد بدخو کورمز راحت یوزین   خلقه رسوای ایلر آجیق کندوزین
بخل دوزخ آتشندن شعبه در   ویرمه بر کوکلک آکه طشره سور
وارمه یانینه بخیلک ای جوان   دیمسون تا که ابله عاقلان

در تدبیر بلا و گوید در بیان عافیت از بلا

گر بلادن اولمق استرسنک خلاص — چک الوک بو ایکیدن ای مرد خاص

نفس دنیادن ایراغ اولیوری وار — ایرمسون دیرسنک ای نیک نام

نفس بالیله دنیا زینتی — اوده صالدی نیجه قوم ملتی

گر اولورسنک حرص و آزه مبتلا — هر یکادن اوستوکه اوشر بلا

شونلروک کیم اللرنده نقدی یوق — یمسه‌دن اولدکلی یوقدر خوفی حق

نفسله دنیایی ترک ایت ای پسر — کلمسون تا کوکلکه خوف و خطر

نیجه بو نفس الندن زار و زار — دوشبن چاه بلایه قالدی خوار

نفس اوجندن نیجه نفس نامراد — دوشدی دامه ایلدی صیادی شاد

قوت تن ایچون بولورسنک نان اگر — نعمت و مالینه دهرک اگمه سر

احتراز ایله دلازار اولمدن — استمزسنک گر دلازار اولمادن

کی صقینغ کوکلینی یقمه کمسنونک — یقاسونلر کوکلکی تا کیم سنک

یارلق اوممه بلاده کمسه‌دن — بی وفادر خلق ای وجه حسن

حقه یونر طوت غیردن امیدی کس — کیم اودر دشمنلرک فریادرس

کوردلرسنک راحت و گنج و غنا — گیر قناعت کنجنه وکی عبا

کیمی انجتدکسه وار عذرین دله — یارین آنده وارسه خصمکله بله

کیمده کیم خوش عقل و دانش واردر — چار چیزیدن قمو بیزاردر

مردنا اهله ایشین اصمرلماز — ناسزایه ایلک ایتمز اتسه آز

اولمغل بدکار عقلک وارسه — خفت ایتمه سنکا عقلک یار ایسه

هر کیم اوله اهل حلم و پاک دل — پادشاهدر بندسیدر آنوک ایل

اجرنی بذل ایده‌نک نان و نمک — سنده بیلورسینی ندلازم بن دمک

وار ایکن قدرت الکده ای جوان — قومه خلقه لطف و احسانی همان

ایمکله وعظی اوزره اولمز استوار — نیجه قلسون غیریلر آنکله کار

هر کیم اولور کندو سوزندن ملول — غیریلر آنی نیجه قلسون قبول

هر کیم خلق ایچره اوله ناپسند — اوغرامز یانینه آنوک هوشمند

اویمه کوکل آرزوسینه صقین — قاچ خطرلوسین هم وارمه یقین

بی گمان اوج نسنه‌در چون خلاص — ایلکیم بر برایشت ای مرد خاص

بیری آنوک خوفدر از ذو الجلال — استمکدر بیرسی قوت حلال

کل تواضع پیشه قل ای نوجوان — دوست اولسون دیرسنک خلق جهان

اهل دنیانک اوکنده اکمه سر — دینک الدن کتمسون دیرسنک اگر

هر کیمک دنیایه حرصی واردر — بی گمان آندن خدا بیزاردر

مال ایچون مدح ایتمه دنیاداری قو — جیفه‌یه میل ایتمه کل مرداری قو

مرده دلدر اغنیاء روزگار — زنده ایسنک مرده ایله اولمه یار

سیم و زر دستکده بی حد وار طوت — مال ایچون کوکلوکی بیتر طار طوت

ای پسر دایم خدایی یاد قیل — خور رضاسین کوزله عدل و داد قیل

زنده طوت ذکریله صبح و شامکی — ذکر حقیله کچور ایامکی

بلکه ذکر حق غذای روح در … مرهم جان و دل مجروح در

ذکر حق اولدقده مونس جانکه … باقمازسین قصرکه ایوانکه

غافل اولمه بر نفس رحماندن … احتراز ایت هر زمان شیطاندن

ایکی عالمده دلرسك آب رو … ذکر حقی دوستم بسیار قو

ذکره لازم ایلا اخلاص در … ذکر اخلاص ایله غایت خاص در

ذکر اوچ نوعه اوزره در ای پاك دین … ایدهیم گوش ایله بر بر هر برین

عاملر ذکری درر ذکر لسان … ذکر خاصان دلده اولور نهان

ذکری تعظیم کی بدعت درر … ذکره لازم دوستم حرمت درر

ذکر خاص الخاص ذکر سر درر … اشبو ذکری بلمین خام درر

واردر هر عضو ایچون مخصوص ذکر … بیله عضوی شویله بطال ایتمه فکر

دست ذکری یار لقدر ذاکره … آره ذاکر گوزله گزمه یوق یره

خوف حقدن اغلمقدر گوزه ذکر … باقمه حقدن غیری ای ارباب فکر

کر قولاق ذکرین صوررسك ای جوان … استماع قول قاندر همان

ذکر دلدر حقه شوق و اشتیاق … اهل دللر قولیدر بالاتفاق

اولکه جهلندن ایشی عصیاندر … ذکر ذوقین بلمز اول نادان در

ذکر دلدر داخی قرآن اوقمق … رغبت و حرمتله قرآن اوقمق

نعمتینه شکر قیل حقك مدام … شکر ایله افزون اولور نعمت تمام

حمد بی حد ایله حقه ای جوان … کر دلرسك نار حرماندن امان

ذکر حقدن غیره دیرتمه لسان … ذکر در پاکان ایشی زیرا هن آن

هر کشیه خوبدر بو چار و چین … جان و دلدن دکله آنی ای عزیز

بری بودر کم اولاسن ذاکر … هم دخی اهل هنر صاحب بصر

هم تقرب ایله حاصل صبر له … خلقی خوش طوت دشمه مکلکله دله

دربیان زندگانی با خلق و در خلق بد گوید

ای یاوز خلق ایچنده چار چین … وار دورد دکله دیسم ای عزیز

بیرسی کبر و بری انوك حسد … ایکیسی بیری برندن زشت و بد

بیری خشمی یوقمی بیری بخیل … الحذر بونلردن ای مرد اصیل

غل غشدن زر کبی کل پاك اول … خاك اولمزدن سن اولکدن خاك اول

حرصدن کیچ کل قناعت پیشه قیل … عاقبت اولسك کرك اندیشه قیل

دوستلر له اول همیشه همنشین … سعی قیل دشمنلرك کورمه یوزین

اسکی دشمن دوست اولمز آدمه … کی خطادر ایلك ایتمك هر کمه

در علامت مدبری

درت نسنه در نشانی مدبرك … ایدیم بندن یکا طوت خاطرك

جاهل و نادانه ویرر سیم و زر … مشورت ایتسهیدی نادانله ایدر

دوستلر پندینی هم ایتمز قبول … ایشته بو اسلوبه اولور بو الفضول

دنیه دن هر کیمکه المز عبرتی … واردر آندن جهانك نفرتی

مشورت هر کیمکه ابله له ایدر … آنی شیطان آزدرر کمراه ایدر

جاهله هر کیمکه مال و زر ویرور — اژدهایه صانکه بال و پر ویرور
جاهل ابله دستنه مال و تحف — یا کومز یا ییر ویا ایلر تلف
دوستلر پندین اشتمز ابلهان — پند ویرسك دوندرر یوزین همان
باق زمانك حالنه ای نوجوان — ابله اولمه عبرت آل آندن هر آن
وار ایسه کر آکهك جاردن — مدارا اولمه کی صقین ادباردن

در بیان آنك دشمن را خوار نباید داشت در بزرکی اعتبار کوید

چار نسنه در بزرك معتبر — صورتا کوچك ولی بزرك خطر
بیری درد و بیری دشمن بیری نار — کورمه سن خوربونلری ای کامکار
علم در بیری که خوش زینت ویرر — مقتدای ناس ایدر عزت ویرر
شعله کلسه قچان بر ذره نار — سربسر دنیایی اوده لاره یقار
علمی صاقین آز کوروب طوتمه خور — صحبتندن اهل علمك اولمه دور
آز ایکن قیل دردکه درمانکی — دردا اندن تا الاسن جانکی
ای قلنلر جزئی ایچون پس علاج — غافل اولمه کم بوزلمق وار مزاج
قل مخالف قولدن طبع حذر — دشمسون دیو سك بلا و درده
سو نغر آبیله آتش آز ایکن — خور کورمه دوستم آزی ایکن
آتش و دشمن که بوله فرصتی — کورع بردم بوزر صحبتی

در گنجی گوید در فرو بردن خشم و غضب

آدمیك دردت نسنه وار در — صاحبی آنك اندن ناز در

13

خوش گچن خلقیله زنهار ایتمه کوچ — بو صفت مذموم در کل واز کچ
کبردن قویر بو دشمنلك تمی — کبر شیطان ایشدر اونیك خو
کیمکه کاهل اولسه اول ناداناولن — مرد چابك کامل انسان اولور
پیشه ی کوچ کمدن کم پیدا اولور — خلق ایچنده خور و هم رسوا اولور
خشمکی یودمایوب ایلرسك روانه — چوق ندامت یرسن آخرینی همان
هرکه کبریله اونادر کردنی — اوشر باشینه وار دشمنی
کسب کارنده او کم کاهل در — کاو خردن یك بتر باطل در
کیمکه دنیا دوستی تن پرور در — آکه آدم دیمه کاو خردر

در بیان چهار چیز که بقا ندارد

درت نسنه نك بقاسی آز در — آنلر ایچون چوق ثبات اولماز در
جور سلطان عتاب دوستان — بیری داخی دوستم مهر زنان
بی بقادر بونلر ای نازك پسر — یلرکبی یلن یوررتین کچر
کرچه اولور زن بر اکه دم مهربان — جزئی کسك کورسه اوزادر لسان
شاه کم قیله رعایایه ستم — خالی اولمایه باشندن درد و غم
کر ایرسه دوستدن خشم و عتاب — تیز کچر ویرمه جواب ناصواب
اولمه ناجنسیله یار و همنفس — کر علاقك وار ایسه آینده کس
صحبت ناداندن بلای جاندر — قرب ناجنسی آتش سوزان در
طوتش اولورسه امره ناجنسه کوزك — قاچ اراقدن بریکا دوندر یوزك

یعنی ای امین
بو نامه ترکیه ترجمه
ایله نکرامی ۱۹

در بیان چهار چیز که بچهار چیز تمام می‌شود در دانش کمال گوید

چار اشیا چاردن اولور تمام / دکله و خاطرده طوت ای مرد نام

عقلدن قوت بولور دانش کمال / عالمه ایریشور علمدن جمال

عقل دین علمه فروغ مایه‌ده / بی عمل نیت نه قیلور فایده

دینی اکر پرهیز ایله کامل اوله / نعمتك اوزره شکر شامل اوله

کیمه کیم عالمده محکم دین کرك / زهد و طاعت پیشه و آیین کرك

نعمت ایچون شکر ایدن بولور کمال / غافل اوله نه ایدرلر کوشمال

نعمیه صونسك اولکصون فکرله / شکر قیل کیم نعمت آرتر شکرله

علم بی عقل همان بر قالدر / علم مرغ و عقل آنکه بالدر

علمله هر کیمکه عامل اولمدی / قالدی ناقص مرد کامل اولمدی

بی عمل عالم ندر بل ای پسر / بی شجردر کیم بولنمش بی ثمر

در بیان چار چیز که بعد از رفتن اوردنش در تدبیر رفتن گوید

چار نسنه وار کیم اولدقده روان / کلمکه امکان یوق کیدی همان

هر قچن اوچسه آغزدن مرغ راز / کیدی آیرق یا نکه اول اوغرماز

یای کبی آردنجه اولمه پیچ پیچ / آتلن اوق دوندوکی کوردکمی هیچ

ضایع اولان عمر داخی بویله در / کتدی کلمك یوقدر آیرق شویله در

کلمسون دیرسك اکر خاص و عوام / بی تامل سویلمه هرکز کلام

دیمینجه سرّی خود ممکن دیمك / یا نه لازم بر دیوب غصه یمك

در غنیمت داشتن عمر

خوش غنیمت بل بو عمری هر نفس / شول گذشته عمردن امیدی کس

کلمسه کلدیندن قضا رد ایلمز / خار و خس طوفان یولن سد ایلمز

عاقل ایسك کل قضایه ویر رضا / فارغ اول اندیشه‌دن جمله بلا

هر کیم استر کیم بوله امن و امان / آچمسون آغزینی مهر اورسون همان

نقد عمری آلده محکم طوت عزیز / کیم اوکنشه پیشه کلمز ای عزیز

صاقله عمری خوب طوت ای سرفراز / حقدن اول بویله عطا دیر کورمه آز

در خاموشی گوید در بیان آنکه چار چیز از چهار چیز حاصل آید

هر کیم خاموش اولمق اتدی پیشه سن / اولمدی ایمن قودی غم اندیشه سن

کر سلامت استریسك ایسم اول / ایلك استرسك سخی و خوشدم اول

مرد لطف و جودله سرور اولور / نعمت آرتر شکرله برتر اولور

کیم سخایه سعی ایدر سرور اولور / نعمتی شکر ایله کاملتر اولور

کیمکه خوش طوتدی سخیلق صنعتن / کیدی آکینه سلامت خلعتن

کوردلرسك بولدی امن و امان / قومه آلدن ایلوکی خلقه همان

کیمدر کیم عادت اوله جود و کرم / اوله اول محبوب عالم لاجرم

کیمکه خلقه ایلك ایلر ای جوان / ایلوکی اول کندویه ایلر همان

ای برادر بنده معبود اول / سعی قیل صاحب عطا و جود اول

یاقسون دیرسك سنی نار سقر / تاج بخیله یار اولمه قیل حذر

بدانچه چهار چیز از چهار چیز حاصل آید

چار نسنه حاصل اولور چاردن — بو ایله مرویدر اولو الابصاردن
هر کم آنده صادر اوله چار کار — صکره نادم اوله اولدی اختیار
مردی سایل خلقی چند خور اولور — خلقی تخفیف ایلیی منفور اولور
کیمکه ایشنک صوکنه قلمز نظر — لاجرم صکره پشیمانلق چکر
احتیاط ایتمک کرک هر کاردن — سالم اولمق استیین افکاردن
کیم اونشدی کوج ایلاوب سلطان ایله — یا قدی کندین آتشی سوزان ایله
اولکه بدخولقده در کاری انونک — مبتذلدر یوقدر باری انونک
اونشوب سلطان ایله هر کیم قرشو قون — یا حقر سوزدن یه اولور زار و خون
شاهه یاغی اولمه اولمه رو سیاه — شاهلردر دیدی ظل اله
باشکی قالدرمه کبر و عجب ایله — دشمنه سی خور اولوب یا کیم دله

در بیان آنکه آدمی از چهار چیز شکست آرد

چار چیزیدن ایرر مرده شکست — ایدیم بر بر ایشت ای حق پرست
دشمنی بسیار و وام بی شمار — چوقلی جد و عیال نان خوار
خرم بی عدو – پر نظار
وای اول مسکینه غرق وام اوله — دایما بد غصه و ناکام اولا
هر کیمنک کیم دشمنی بسیاردر — راحتی یوق دنیه دن بیزاردر
هر که عالم اجره پر اشغالدر — راحتی یوق مضطرب احوالدر

در بیان آنکه عمر آدمی از پنج چیز می افزاید — در خطا ملوی آدمی کوید

چوق خطا اما که دردی ای پسر — کی خطادر دکله امدی سر بسر
بیری بودر دکله ای خسرو لقا — اوممه عورتدن صقین هرکز وفا
بردخی بدخودن ایله احتراز — اولمق استرسک اگر کیم سرفراز
صحبت ائمه کی صقین صبیان ایله — دومکه یوزنک صوینی عصیان ایله
درت نسنه داخی وار حقدن عطا — طوت آنی کوکلکده محکم دایما
حکم قرآن چار نسنه اورزه دن — ایدیم کوشکده طوت مانند در
فرض حقی بیرنه اول کتور — والدینک راضی قیل یوکینی کوتور
نفس و شیطان ایله دایم قیل جهاد — بر مراد ایت خلقی سندن بول مراد

در بیان آنکه عمر از پنج چیز بکاهد — در تیره شدن عمر کوید

اوتور بر درت نسنه عمر آدمی — نایل ایلر جان و دلدن هم غمی
بیری آنونک خوب آواز ای پسر — بیری بر صاحب جمال عشوه کر
بیری ایمن اولمادن بامال و جان — جانه نر ادن بونلر ای روح روان
هر کیمنک کاری مرادی اوزره در — حالی خوش کوکلی شادی اوزره در
عمرنی اکسلدر کیشینک بش چیز — خاطرکی صاقله آنی ای عزیز
بیری لکن بیری فقر و نیاز — بیری یالکوز نوبیری پیچ دراز
کیمکه یوزده اوسته ایلر نظر — ایکو دو عمرینه نقصان ای پسر
دشمننن هر زمان خوف و خطر — آدمک عمرینه ایکو ضرر
دشمننه اولکه قرخوا اوزره در — نه کولر اویونه اویخوا اوزره در

قورقمه اعدادین بر اولدیر دانله — قورتلدی سین تا که باش و جانله

در بیان آنکه از پنج چیز احتراز باید نمود

پنج خصلتدین ایراغ اول ای پسر — مرد مقبول اولماق استرسنگ اگر
سوزلمه خلقه صغینی هرگز یلان — کیم یلانغور رفیقی یوزدین الان
اولورله اونشلر ای جوان — بیل اوز کندو کندینی کمان
خلق ایچینده بی حیا و بی ادب — یوزی صویی بیره دوکسه نه عجب
یا بخیل اولمه حذر قل ای جوان — غرض که ایشمسون دیرسنگ زیان
قرشولشمه اولورله صبر قل — ایتمسونلر تا سنونک جون قال قیل
قل سخی خلقی نیکو خویله — دیلک استرسنگ گر آب رویله
احتراز ایله سنک بار اولمادین — خلق ایچینده الچق و خور اولمادین
قاچ خلاف اولدی خیانتدین ایراغ — وار ایسه نفسنکده هر داغ اوستی باغ
ایتمسون دیر سنگ سنی هیچ کمسه ذم — کمسه حقینه صغینی سوزلمه کم

در بیان آنکه پنج خصلت آب روی را زیادت میکند

کوره لورسنگ اولماق انزوه کیتن — قاچ حسددین اولمه هرگز غیبتدین
قل سخا قادرسنک ای مرد غنی — ایلک ایله یاد ایتدرسن سنی
قل تحمل کل بلا و محنته — ایرمک استرسنگ عطا و رحمته
کیلمکه حال خلقه ایلر مرحمت — بولور اول حقدین عطا و مغفرت
یوز صویی ارتربوش اشیا یله — کل بو کسبی ایله بیل و آیه له

هرکه کندو کارینه حاضر اوله — مرد کار و کارینه قادر اوله
آرتور یوز صوینی شاها سخا — خوب برجود و سخاوت سرور را
آبرو احسانله افزون اولور — مرد ناکس بخلله ملعون اولور
کیمده کیم خلقه تحمل واردر — جمله نک مقبولی هر جو ردار در
اول تحمل اهل و صاحب وفا — تا کوزنک کوکلک بوله آندین صفا
رازیدر شمانزدر سنک کوی نهان — دوستنکی صغینی ایته عیان
ایلک ایله جقسونه استرسنک ادک — المالانی کیم الوکله قورمک
یرتمه صافی پرده سینی کمسونک — یرتمسونلر پرده کی تا کیم سنک
یرتمکسه پرده سین ای شیرین — یرتمسونلر پرده کی درسنگ اگر
تعشه او یوبره شیت بدکار اولمغل — اولورا اولمی برج کندو کیصا المغل
خلقه ایکنده دیلک قلمه دراز — چک الک صاقل دیلک اول سرفراز
شونلکیم قدری یغدر ای جوان — زینده صنمه مرده بیل آنی همان
کیمده کیم یغدر قناعتدین نشان — آنی طویرمز شها مالی جهان
شول که قانع بر گدا در ای جوان — جوبجه کلمز عیشنه مالی جهان
کر عدو اوسته بولورسنک ظفر — کنج کنا هیندین آتوک ای شیر نر
اول تواضع اهل و صاحب ادب — نیک خولق صحبتی ایله طلب
اول تحمل اهلی نعمه خاطری — بو یسینی تاکیم مقام صابری
عالمی تریاق بیل کل ای پسر — زهر بیل نا ماتی اندین قل حذر

چوغی اوت تریاقدین بولدی نجات / نیچه کم اول زهردین ایتدی وفات

تاج زهردین بولماق ایسترسنگ نجات / قویمه تریاقی کیم اننه دور حیوات

صبر و علم و حلم و نور دلدوردور / کین و حرص و بغض خود قاتلدور

فخری جمله ایشلارنی نان و بیرور / نان و پیرنک معنیده جان فیرمدور

صورتی نادانینه مردی کامل اول / کج بو بیلکین سوزومه عاقل اول

هر بیریسی بر بلایه مبتلا / حضرت حق اومرنی وهب دوا

هر نه دیکلو عالم اولسنگ ای پسر / طوتمه نادانینی اوز صاحب هنر

در صفت ابله گوید

مرد نادان اکی عالی نشان / صحبتی صبیان و رغبت با زنان

هر کیم اوله زشت خوی بد فعال / دور تکی ایت جرلکه ای خوش خصال

هر کیم بر خودرا کس ذنبه دور / زینه صایمه سن انی کیم مرده دور

هر که سویلر جرم و عیبنگ یوزکه / یار صادق بیلسن انی اوزوکه

هر کیم اولاساکا شاهارا هنر / ویر آنونک یولینه سن جان و سر

اکله قدیین عاقل و نادانلرنک / اول عدیم المثل دیبی هتالرک

سعی قیل ارتوق مغز خلق عصیا / اولماق ایسترسنگ حبیب و مجتبا

کر خلاص ایسترسنگ اولماق باردین / صاقلیمه حالک طبیب یاردین

دین ره دارانک طوتمه نزله الفتی / الما اوستوکه بلا و نکبتی

ایشه کیم آنی اشلمک شرعی که کل / قوا و فعلی قاج همان اوزکیسک

انی کیم

17

انی کیم ساکه خرا قیلدی حرام / صاقیین انی نکم اولاسین نیک نام

دزرق بابن ساکه اچر قین خرا / قویمه سن شکرین انک دایما

نیک نام اولمق دیلرسنگ ای اخی / تازه دور اول هم جوانمرد سخی

موتدین قچوب قیتی خوف ایچیج / توز تلاش بقا ایرر آخر ایرو کیج

تا جوب انذن بولمدی کمسه نجات / ظل زایل کبی دور عمر و حیوات

در پاکی سینه گوید

غل غشدین ایله قلبنک پاک تو / کین طوتمه بو ایکی خصلت یتو

کل طینه قدرتو کردار که / طوت یوزکه رحمت جبار که

جمله نوک تحبوسی بدرلکی نکو / قویمه خلق الدین ای پاکیزه رو

کوکلی الجاع اول کل ای خیر الخلف / کم بوددار ایشی اهلی شرف

شوند کشی کم شهوتی بنزینه دور / صوره تا آزاده اتماسین دور

ناکسی دولتده کورسنگ اکر / آج اولورسنگ وارمه الکه سر

وارمه ناکس قاپوسینه الکه سر / کورد کلکدین قیتی داغی صبر چیر

دور زمه ابله کارنی ای کاردان / ایشی بوز اکه و لیکم او غشادن

ایکی کشیدین صاقن ای هوشیار / ناکه ازکور نیه نکبت روزکار

هر که نادان دوستدر ایله حذر / هم عدو کورتسن خود رای پسر

قیل یانینه دشمنک کیزو کل اراغ / تا اریه جانی دل دین خط فورفرا

یار نادانی یانکرن دور طوت / کوکلک انذن صکن وار سرفون

غ

طوت

در بیان کظم غیظ و رفق با فقیر

نرم سویله سرد لکیله سویلمه	کبر و کج خلق ایچینده مذموم ایلمه
ویرمن آلماده انصاف ایله اول	ایسته دوشن راه و ایسته ر یول
بر فقیره رفق قلغه و یر شکر	جامه کیدر نکه جدر یا سیم و زر
خشمی یوتمق پیشه شاهاندر	خشم کاری صنعت شیطاندر
خوش کیچنمز هر که خلق ده هر دله	کچورر عمرین او دهر و قهر ایله
شو لکه بی شرم و شقی و شوخ در	اصلی ناپاک وجودی یوخ در
بولمق استرسکه سن استر امان	اول همیشه همنشین صالحان
ایرمسون دیرسکه اگر نامه ضر	یاوزلردن ایراغ اول ای پسر
کیمکه وار ایسه صحبت آهنکیره	بولشور لابد قراسی بر بیره

در بیان چیزهایی کران و خواری پیداش در خودی آوردن گوید

هشت خصلت خوار ایلر آدمی	آنی بیلمز بر ایشت ای آدمی
بیری اولدر که مانند مکس	اولمغله اوقمدین مهمان کس
کیمکه وار شول اوقمادی یره	خوار اولوب بونکی صونر ادنی یره
اولما نادان اسله سوز مسئله	ایل اودن کنحزالق ایلمه
ایکی کشی سویلشرکن قلمه ایش	سوزلرینی یاد کله یا آنی سویش
جوکمه دور اهل عرفان او کنه	ایرسه خجلت نوله هر آن اکنه
سوزکه کوردک که طوتمیه کوش	ایچمه زنهار اغزنکی اذا خموش

استمه

استمه دشمندن ای جان حاجتک	عرض حاجت دشمنه نه حاجتک
للجاع اصیلدن طلب ایتمه مراد	خوارلقلره اسله سوز قیلمه عناد
عورت اوغلانیله اویون اوینمه	کچمسون تا بونیکه طوق بلا
عورت اوغلو بیله اوین اویونرک	کبر و کج خور ایلیوب چکمز کر آد

در فواید داشتن آدمی گوید

النی اعلا ننته وار ای شهریار	بیرسی آنوک طعام خوش گوار
بیری بیریاری موافق یار جان	بیری بر مخدوم نازک مهربان
داخی شول سوزکیم در شیخ و راستی	بی بها در دینده مانند در
عقل کامل ایسته عقلک وار ایسه گر	عقل کامل بو بوتون دنیادکر
دشمنی حق اولنه اولمایه تیز	بیزد وکی نار جحیم ایتمه صقین
کمسه عیبنی کوزیوب کوستر مکل	بی عیب هیچ کمسه اولمز شویله
حاجتی مولادن ایسته ای پسر	غیرلرده ستنه یقرر نفع و ضرر
شاهلرده کنذ لو مقصودنه	ایرسکه حق بیلور معبودنه
نجه جهد ایسه که کامه ایرمیه	وای اول مقصودکه مولا ویر
حقه مخصوص انجه بوداد هش	ایبری آلجق غیردن حقه یا
یا الهی قل عنایت ایتمه رد	یوز سوره قاپوکه کلدک هی پرد
اویتمه الحاقدن سروت کاری	داخی بر خودن ریاست کاری
حقدن اوزکه بن نک کم ناصری	بیرلوتم حق واریکن غیری

کیمک خوف ایدر خدادن هر زمان خوف ایدر اندین کمانسر انس جان
یاتلو سوزن اولکه دیلی بغلدی یاقری شیطانک بورکی طغلدی
آدمی کلیکلو تمتکل کذابدن آل نصیحت کل اولوا الالبابدن
کبر و کذب غیبت و حرص حسد دن کیم حقدن قلور انسانی رد

در تار استی ملوک گوید در بیان آنک پنج چیز از پنج کس توقع نباید داشت

اولا بیکلوده اولمز دوستلق یاقینی اولمق شعی ایته جوقلق
آشنی سوز انلرن قرب شهان راحت استی سک یقین کلمه هان
نه اراغ اولد اوشیق ناز اولنه نه یقین ولطو تشوق ناز اوکه
هر که کارین کوزدر اولور وسط عاقل ته دیبنر ایتمز غلط
کاه اولور حق عاقل دست قضا جنبی الترقرب شاهه بی رضا
قرب شاهد ایرشن تقدیرده جان بولمز بغدند تدبیر ده
آندارک حالی رجاو بیم دن داره سی ... هان تسلیم دن
بترت آی مرد کامل کال سبق راضی حکم قیسادر اهل حق
هر کیم الترماید ابکار حسد بوینیند داتن اوجبل من مسد
شونکلکم ای اهلی بصر کذابدن حیلدین کاری آنوک قلماق بدن
کیمن کیم اوچ درلو عادت واردر آنین هم بخت و سعادت واردر
خیر انسه خیر منت ایدر کنزونی مستوجب رحمت ایدر
هر قچن کورسه الک عیبنی عیان خلق ایجره آکه آچمز اول دهان

هر کیمی کورسنک کم بولنز چیقرور طوغری یول کوستی اوکن آلقارشیدر
کال توکک کنزوک کتورمرد انه ور رحمت ایله هیچ فرده نهان
فارغ البال اولمق استرسنک اکر اشبو اوچ اشیایه قل دایم نظر
اولا حاکم قضاده قلمه ستر ثانیا طوت حق رضاسین معتبر
بنده بوده زکسیه قلمه جفا تا بولاسین ایکی عالمن صفا
کیمن کم وار دور کوزلد عقل تمیز حقیجون ویرر نه ویبدای عزیز
قارشوسنه ویردکوک خیری ریا اولمه کیم اولا اوله مقبول خدا
کر عمل اولمیا خالص هیچ دن قالب اولور ولمز بهاسی اولقدر
قدرینک یترنچه کل ای نام دار آرزوی نفسه اویما زنهار
آرزوی نفسن دن قیل احتراز سرفراز اولد سرفراز اولد سرفراز

در ذکر امتهای حق گوید

حق کرامتین ای مرد سخی دورت نسنه در انی ای اخی
اولا صقلده لک کذب ایتمدن هم صقین خلقه خیانت ایتمدن
هم کرامات خدادندر سخا مرد ایسنک صاحب سخا اول ای فتا
ثانی کیم خوش لقله کسب اولور عرضی اوز یا ماله ایدر اندن نولور
خلق ایچنده هر که داز ک قیله فاش قاچ یانندن همدم و محرم مباش
کیمکه سنی منع این خیر اتدن همدم اولمه قاچ اونو عدو اتدن
جان چیندن صاقین ای هوشیار تا سنی یقمایه دوزخ ایچره نار

عمر ایچون لذت دلرسکده یهردون | او لحدزا وستندن خشم و قهردون
خلقی کوردک ساکا او یمزای جوان | جانیسی سن خلقه او یمقن هوان
چونکه کوردک دستکه کورمراد | انکیچون غصه ییوب قیلمه یاد
اتمه دولت یاسینه اعتماد | عاقبت ییقا آنینه تنزباد

در دوستی کوید

هرکه شاها خلقلا یکدل اوله | جمله مقصودکا انوکه حاصل اوله
کیمنه کیم وار پاک طبع خوش نظر | اودا اولور عالمده خوب و معتبر
هرکیمنی بهرا ولوب اوله جفاکار | آن ایسه اکا دفاتی روزکار
غم کونینه شول ییمنسونکه غم | شادلیک کونکه اکه ایلک اهم
هرکیمکه یار ایسکی روزی فرح | یار غمخوار اولا اکا یوم ترح
چون سکا دولت ویره اوله مستعان | دولتنکدن خبرکورسین دوستان
یار اودرکیم بوک دمنه یار اوله | ماره دوشسنک بله یانوب یاقله
معرفت حاصل قیل ای جان بدر | تابولاسین قدرتیه حقه خبر
معرفت هرکیمکه حاصل ایتمدی | کنزدنی مقصودده واصل ایتمدی
هرکه عارفدر خدای بولدی اول | بوفنا ایچره بقایی بولدی اول
ذنده دلی یار مرد معرفت | اهل عرفاندر سزای عاقبت
کندی نفسنک سعی قیل کیم بیلسین | پس حقی بیلوب شکر قیله سین
عارف اولدیکیم اوله مرد شناس | عارف اولمایین دکل دور جنس ناس

در بیان معرفت

عارفک

ترجمهٔ خواجه امی

عارفک کوکلنده دربهر وفا | آنوکیچون نور اولور اهل صفا
هرکیمه کیم معرفت ویره خدا | طوته کوکلنده اولحقی دایما
مرد عارف دنیه قلمز نظر | کندی کندینه دخی زرته قدر
دکلا ای صاحب کمالی منزلت | یوق بیلنده آنی اهلی معرفت
دنیه وعقبی خدادن غیری هب | چشم عارفده دکل ای خوش نسب
همت عارف بقای حق دورود | اول بقاده فانی مطلقدور و روح
نیه بکنر ایدی یما شبو جهان | شول دوشه بکزرکه کوربلرای جان — جان
چونکه قالقوب ویقودن بیدار اولر | کوردکی بولمز النده نادا اولور
نیه بونکه کبی بیری اولر | قبی نسنه التمز وارث الور
وارث ایچون یغین جمع اتمه مال | دوقدن ال سوره حکر سیکین وبال — وبال
هرکیمکه کیم نیک و خوش کردار وار | راه عقبیده ستاع ویاری وار
بر کوزل محبوبه بکزر بو جهان | کندی کندن زینت ایلرهر زمان
قوجغنه خوب بسلر اول اری | کجر اتماحیله وسکری ورری
اویقوده بولدقی او جفتی همان | اولدور بی رحم اتمیوب ویرمز امان
غافل اولمه کوزک آچ ای پر تفنق | بو زنی مکارتدن ایله حذر
ثابت اول کنج ورعه ای پسر | کرده لر سک کیم اولاسین معتبر
در بیان ورع
دین اوین آباد ادر زیرا ورع | دین اوین اتمز خراب الا طمع
کنز ورع علمیزده الدوکسه سبق | فالمشون بر نسنه سنده عیز حق

پس ورعدن خوف حق پیدا اولور / بی ورع اولن کشی رسوا اولور
کم ورع اهلی یوجه رتبه‌لر / جنبش و آرامی مولا ایچون

در طلب دوستی و در بیان تقوی

شویله حقدن دوستلق ایلر طمع / نسنه ایرمز اکا حقدن بی ورع
اصل تقوی ترک شبهات و حرام / کور لباس و کر شراب و کر طعام
زاید اولانکن اولورسه حلال / اولر اهل زهد یاننده وبال
چون ورع‌له یار اوله علم و عمل / حسن اخلاص صکره اولسون نی خلل
ناکهان ایلرسک ای بنده گناه / توبه ایله کم قبول ایده اله
توبه قل کوردک گناه بولدی وجود / ایلرم توبه دیمک قلمز سود
کاهل اولملق ایتا بنده خطا / عمرکه هم آلدنمه یوق آنک بقا

در خدمت کردن

قدر تک یتدکجه سعی ایت خدمته / تا مرادکجه ایراسن عزته
شول کشی کم خدمت مردان ایدر / خدمتی آخر آنی دوران ایدر
دامنی هر کیمسه‌نک تغلر خدمته / ایرشور البته آخر عزته
هر که صالحلر ایچون خدمت قلا / حق اکا عزت ویروب حرمت قلا
خدمت اهلینک یری ای کامیاب / جنت اوله بی حساب و بی عذاب
اهل خدمت اوله اخوانه شفیع / هم مقامی انلرک اوله رفیع
نه قدر عاصی اولورسه خادمان / کمدر آنلردن شو ممسک عابدان

ویر هر بر خادمه اول مستعان / مزد و اجر صایمان و قایمان
خدمت ایچون هر که باغلانر کمر / مغفرت باغندن اول بولر ثمر

در حرمت داشتن مهمان

ای برادر عزت ایت مهمانکه / جای راحت ستر ایسک جانکه
چون پیدر مهمانی صاله اجله / اوستوکه تا باب رحمت آچله
هر کیم قونق کوریجک اوله ملول / دور اوله آندن خدا هم رسول
شول کشی کم خدمت مهمان ایدر / کندنی شایسته غفران ایدر
کیمکه مهمانه کوله یوزله بقر / یارین آندن دور اولور نار سقر
اول تکلفدن ایراغ اول یار جان / ایرمسون مهماندن سا کیم زیان
حالکه کوره یدور ایچور آکا / نه اولا آج کتسون نه کوج اولسون سکا
بر عطادر کم قونق صالدی کریم / کی صقین آندن چویل اوله لئیم
اکشیه یوزله خلقی مهمان آلمغل / داخی مهمان ایرسه پنهان اولمغل
خانکه ایدرکن مهمان خاص و عام / چک وکینه آز و چوق نیسه طعام
هر که مهماننه اکرام ایلدی / کندسین عالمده خوش نام ایلدی
هر نه وارسه آز و چوق ور ای پسر / مرد درویش و کنه چک ماحضر
آچلری قرین طویر تاکم خدا / جنت ایچره نعمتیله طویره‌یا
هر که عریانه کیورن جامه‌ء / صونه حق دستینه رحمت نامه‌ء
هر که بر عریانه بر قفتان ویره / آنکا جنت حله‌سی رحمان ویره

گوزله خلقك آجنى محتاجنى   استريسك كور سعادت تاجنى

هركيم كه اوله دولت بختيار   خير سعى ايله نهان وآشكار

اى پسر تا بخيله صونمه ال   رنج اولور اول آدم ايچره وازكل

تا كه ممسكدن اولور رنج وعنا   نيته كيم تانى سخيدر پرضيا

وارمه دعوت ايتمدكلرى يره   جايز آندن قدركه نقصان ايره

ايلك اميذين خسيس دوندن   اوتمه اى غافل حذر قل اوندن

هرنه دكلو خير قيلسك ايتمه عد   هرنه كيم كورسك آنى كورمه بد

در بيان احمق گويد

اوچ علامتله بلورلر احمقى   بيرى اولكم ياد ايتمز اول حقى

سوزن آغاز ايلسه اكثار ايدر   آدمى دوصاندرر بيزار ايدر

هم اولر كاهل عبادت ايتمده   ليكه چست اولر قباحت ايتمده

اولمغل نادان واحمق اى پسر   خالقى ياد ايله هر شام وسحر

حقى شول كيم ذكردن غافل اوله   راه حقدن احمق باطل اوله

امر مولادن چويرمه كوزنى   بورجكى ايله ادا اوله دنى

مرد سك مرداندر ديوان اى پسر   باطلدر نامرده هركز اكمه سر

هركمى كورسك دكى حور كورمه آنى   غيبه مشكلدر علم اى سرفشان

كسى قضاى آسمانيدن سوزى   عقل ايرمز اكه آندن يوم كوزى

صونمه ال ملك يتيمه اى عزيز   اولمسن آزاده روز رستخيز

صونمه دستك دامن نامحرمه   دوشميه سن تا بلاى معظمه

بلدررسك رازكى كور محرمه   فاش اولور البته آخر عالمه

كندكه هر رازك اولورسك اكر   كندوكه داخى ديمه ايله حذر

مرد آزاد اولمق استرسك اكر   كس طمعدن كوكلكى جان بدر

در بيان فاسق گويد

واردر فاسقده اوچ درلو خصال   ميل ايدوب فسق وفساده ايلر آل

انجيدر خلق جهانى متصل   خير قلمز كيسيه اوله بد اصل

در علامت اشقيا

هم شقيده اوچ علامت واردر   هر حرامه ميل رغبت واردر

بى طهارت يورونى وقت اوير   عالمى كوررسه بجان ماند غود

كل عذاب قبردن انديشه قيل   قيل طهارت ايلوكى هم پيشه قيل

همنشين اولسون سكا اهل علوم   تاقسون ديرسك سنى نار سموم

كندوكى مدح ايتمه زنهار اى جوان   هم صقين هركز ديمه بكدر فلان

كاه اولور اول خور كورد وكل فلان   مرد حقدر عيننه كلمز جهان

كورد لورسك مغفرت كنز ايتمه ذد   قدرتك يتدكجه محتاجينه ور

در بيان بخيل گويد

اوچ علامتله بلينور هم بخيل   ايديم كوش ايله ... بخيل

هرقچان سائل كورن ترسان اولور   ذكر يوب مال اوسته لرزان اولور

هرقچی ایرسه آنکا بر آشنا	قاچوبن ایلر اقدن مرحبا
کیسه خوندن ایرمز فائده	جمع ایدر اما که مال زائده
زشت رودن دیمه زنهار کام	خنده رودن کوره مرادک ای هام
سخت دلچون اوچ علامت بولمش	سخت جان ملامت بولمش
قاچمش آنلر یاندن لاجرم	ایرمسون دیو دلده درد و الم
دایما ایلر ضعیفه اول ستم	قانع اولمز آز و چوغه لاجرم
سخت حل پند و نصیحت آسلمز	بدخوی بد طبیعت آسلمز

دربیان حاجت خواستن

کیمده کیم یوق خوش ابن حسن حیا	عوض حاجت یلیو وارمه انکا
اهل دنیا مرده در معینده هب	خیر اومق مرده دن زنده عجب
مؤمن و محتاجی کورسک هرقچن	حاجتن ایله روا ای بو الحسن
ای فقیر و ناتوان و نامراد	شاهلردن دیمه دیلرسک مراد
اولمه خرم دشمن ایلرسه وفات	باقی قالمز کیسه زیرا حیات
چونکه کوردک دشمن اتمش رحلتی	حاضر اول سنده همان قو غفلتی
کوز یومب آچنجه ای امره اجل	ایرشوب آلور قالور طول امل

در سازی قناعت کوید

اول قناعت اهلی دایم ای پسر	کرچه اولمز فقر کیبی تلخ و تر
هر سحر توبه و استغفار قیل	فرصتی فوت ایلمه تکرار قیل

قیلمه یولداشک حقنده غیبتی	غیر شیطانه هم اته لعنتی
هر کونک باشنده تازه توبه قل	قومه استغفاری دلدن متصل
کیمده کیم یوقدر شها خوف خدا	ایلدن آنی قورقودر حق دایما
دستکیر اول قدرتک یتدکجه سن	اینه سن مقصوده تا صاغ و اسن
عاریتدر الده بو اسباب و مال	هیچ بلورمیسن نولیسر ایرتده حال
عاریت آخر وارسر یرینه	کیدرسن سن یرینه یرینه
حاصلک دنیادن آنجق بر کفن	مال ایچون یا بو نجه های و هوندن
حق یولینه نه نه کم اتدک سبیل	یارین اولدر اولجق زادن جیل
آز و کوچوق حقدن راضی اوله	حاجتینه حق انوک قاضی اوله
کیمکه کیبرا و نزده بیت یلن بنا	عقلی یوق دیوانه ای بو الوفا
دیمک لایتود کل حقدن غنا	مؤمنه زیرا غنا عین بلا
فقر و درویشی شفادر مؤمنه	مایه ذوق و صفادر مؤمنه
معینده دشمندر بل اولاد و مال	اشبو دشمندن وفامی نه احتمال
انما اموالکم اولادکم	آیتی تصدیقه یتمزمی حکم
مرد راه کل عیننه کلمز جهان	وصلت حقدر انوک فکری همان
هر کوک صدقی دلی صافی اوله	خرقه و لقمه انکا کافی اوله
اولکه رتوریق دلر املاک و مال	ذوقن ایلر سور اول جکر و بال
بنده حق همتی طوتن یوجه	دنیه یه باقمز دلی عرشه اوجه

حق یولنده وار کاوینه مردسک / مقصد اقصای کوزله فردسک
غصه دن بولمق دلرسک کر خلاص / اول جوانمرد و سخی ای مرد خاص
کور دلرسک کورمیه سین دوزخی / کل سخی اول ای برادر کل سخی
اسخیا یوزنده در نور ضیا / اسخیا درهم قرین مصطفا
دوزخک اهل کرمله کاری یوق / ممسکک یری جهنم زاری چوق
اهل بخلک پیشه سی تلبیس در / دوزخ ایچره همدمی ابلیس در
کوریمز ممسک بهشتک یوزنی / پرده ء امساک باغلر کوزنی
اهل کبر و بخله دوزخدر مقر / رحم ایدرمیسن قوغه نار سقر
ای پسر کبر و حسددن دور اول / لطف و جود و حلمله مشهور اول
اول تواضع پیشه صاحب وفا / اوله سن تا عالم ایچره مجتبا

در بیان افعال شیطانی و در صفت اهل نفاق

چار پیشه خصلت شیطانی در / دور اولور آندن اوکم رحمانی در
کلمسون قاچ یانوکه اهل نفاق / کیم نفاق اهلینه دوزخدر یتاق
اوچ علامت وار منافقک عیان / ساکه آنی ایدهیم بر بر بیان
وعده سینه دایما ایلر خلاف / سویلمز طوغری مکر کم کذب و لاف
ایلمز هرکز عنایت مؤمنه / دایما ایلر خیانت مؤمنه
هم منافق وعده یه قلمز وفا / صورتنده هم انوک اولمز ضیا
قیل منافق یرینی زیر زمین / خلق الندن قورتلوب اولسون امین

مکرله آلدار منافق آدمی / دوشرر بیری برینه عالمی
خلقی بیری برینه دشمن ایلار / کوکلنی آنکله شاد و شن ایدر
ای پسر ایله منافقدن حذر / اور منافق باشنه تیغ و تبر
کیم نفاق اهلیله بردم یار اولور / اوغرییوب درده نیجه بیزار اولور
خلق ایوسن دیرسک بالاتفاق / سور یانکدن طورمسون اهل نفاق

در علامت متقیان

متقیده اوچ علامت وار در / متقی مرد در غفار در
دولت استرسک اکر ای متقی / کلمسون یانوکه سنغی ایله شقی
اهل تقوی سویلمز هرکز یلان / طوغری یولدن چقمز آنلر ای جوان
اهل تقوی چوق یمز خوب حلال / کیم اولور یانونده چوق یمک وبال
متقی اولان کشی ای نیک نام / شبهه لو لقمه یمز نیجه حرام

در علامت اهل جنت

کیمده کیم اوچ درلو خصلت وار در / اهل جنت مردم هشیار در
قیل بلایه صبر و شکر ایت نعمته / دشمنه سوی تا بلا و ذلته
روز و شب هر کیمکه استغفار ایدر / حق آنی جنتده برخوردار ایدر
شول کشیدن کیم اوله خوف خدا / حقه استغفار ایدن اول دایما
هر کیمک کیم پیشه سی عصیان اوله / اولمیجق شایسته ء غفران اوله
خالی اولمه هرکز استغفاردن / غافل اولمه کم صقین قهاردن

در فضیلت صدقه

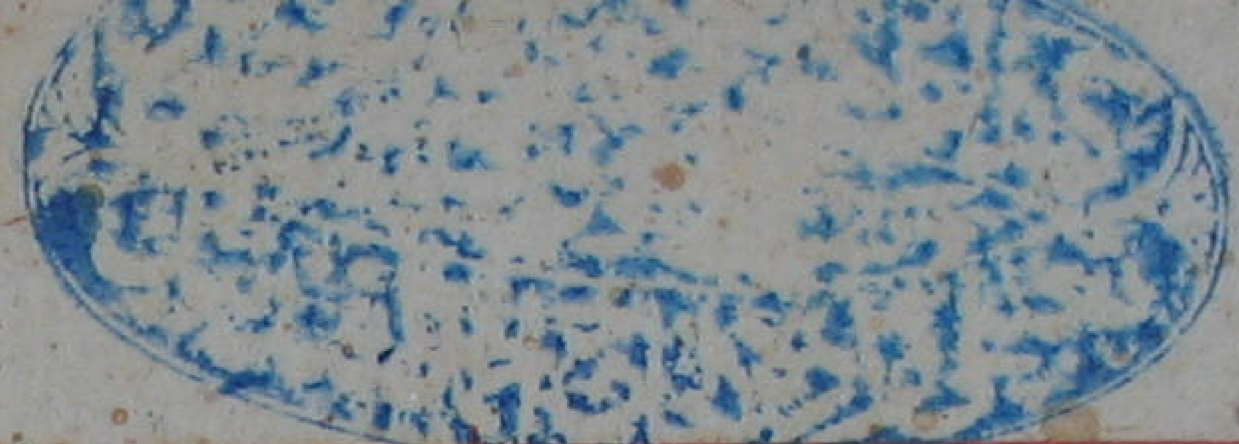
ویرمکه خیری الوکله پیشه قیل … خیر واحسانی شها درویشه قیل
کندو الوکله ویرسک بردرم … بیری بیکه کجرای صاحب کرم
خلقه کندک وین برخرما اگر … بیکدر ویردرمدن یوزداندن
هرنه کم باغشلسك اتمه رجوع … الدور درسه کرسنی فقر ایله جوع
اولدا انکا بکنزرکه ییرو چیقاردر … دونی آنی ییمکه ییینه واردر
رزق وماله شاد اولمسه ای پسر … کیمنی لی کیمی احسان ایله قر
شادی دنیا سراسر غم دررر … دوکنی آردی آنوك ماتم دررر
حقك امریدر بونی لا تفرحوا … کی خطادر بونی کوملك ای عمو
استمز بزدن خدا شاد اولمغی … غصه دن عالمده آزاد اولمغی
سجن مؤمندر بو دنیای دنی … جای راحتی صنور سین آنی
رحمت مولایه طالبسك اگر … محنت درد و بلاچك ای پسر
شاد اولرسك فضل حقیچون رضا … لیك دنیا ایچون اولرسك خطا
شادلق استرسك ای صاحب فطن … تاجمه عالمدن بلا و غصه دن
دنیه ده هر کیمکه لی اندیشه در … ایرجك باشینه آخر تیشه در
سن ندن کلدك وجوده ای پسر … فکر قیل آنیده مرد یسك اگر
یوغکن وار ایلدی مولی سنی … اکه لایق قانی خدمت واسنی
قل بردکل بندهء معبود اول … هر زمان صاحب حیا و جود اول

خواب و خوردن دور طوت ایامکی … زنده قیل ذکر یله صبح و شامکی
ای پسر کل آزلی و آز اوی … کیم بودر دنیاده مرد حق خوی
اویومق قرب سحر هم قرب شام … اهل حق یانده مکروه و حرام

در صفت نفس بد کویش و در فواید صبر

ضبط ایدوب نفسینی یکتلر شاه … نفسه تابع کمسه لر کمراه در
نفسه اویمه باشنه کسنی سرایت … نفسله دایم جهاد اکبر ایت
نفسه اوین دایما رسوا اولور … عاقبت دوزخ انکا ماوی اولور
طوت خلافن نفسنه قیل زیر و زبر … بوینن اوزکه طاعت اولمز انکی پسر
نفس کلبك کسی باشی ای شیر نر … کورمک استرسك رخ اسلامی کر
نفسی بد اولمز مسلمان دکمدر … همدم اولمز آنکا ایمان دکمدر
آدم اولمز دنیده خود بین اولن … دایما خود بین در غمکین اولن
اهل حکمت پند ایدر ای شیخ و شاب … کولکه کنشی اورتسندن قیلمه خواب
قیلمه هرکز ای پسر تنها سفر … وار در تنها سفردن جوق خطر
کیجه مرآته نظر قلمق خطا … کوندزین آیینه یه باقمق روا
خانه کیم تاریك و تنها اوله هم … اولمه آنده یالکوز باصمه قدم
آل اورب کاکله طاینمه جوق … اهل عرفان ایچره نادان دشمه یوق
کورسی دوه قیتر اولمش قطار … وارمه آنلار آره سینه زینهار
کردلرسك آرتور رزقك خدا … روز و شب مولایه قیل شکر و ثنا

کیچه آنلار آرهسندن زنهار

کوردلرسک عمرک آرته ای جوان
قومه خلقه ایلوکی الدن نهان
دیرسک دوکلمه یوزک صولی
آن کناه ایت قومه الدن خوشلی
هرکیم اول فسقیله عصیان اورر
عمرده رزقی کسر و نقصان اورر

در بیان وزغ کویوم در بیان تجرید و تفرید

اکسلور کذبیله رزقی آدمک
ای برادر آچمه یالانه بلاغ
فقر ویرر خواب بسیار ای پسر
چوق اویومه اموری زنهار الحذر
دوشک ایچنده شوکم عریان یاته
رزقه نقصان ایرر اول حیران یاته
کیم تبول ایلیه عریانکن
غصه یه ایریشه اول خندانکن
کورساچرسک آیغه نان پاره‌سی
برکونه اولور کوریمزسی قارسی
هم جنابتله یمه هرکز طعام
کیم معقول کورمز خاص و عام
هم کیجه هرکز سپورمه خانه‌کی
اکسدرر سی رزقکی و دانه‌کی
اولوکی چاغرمه هرکز نامیله
قیل خطاب انلان لطف نامیله
هم خلاده بویرک قیلمه تر
یارمز در طوت سوزم غافل مباش
بولدغک جوبله دشک پاک ایله
خوار اولورسی طوت سوزم چوق
بومه هرکز اللرکی خاکیله
سعی قیل یوماغه آب پاکیله
کوضوری سویرله بیت حرام
قاپو آردنده طوره سپرندی هم
آستانه اوزره اوترمه ای پسر
رزقه نقصان ایرمسون دیرسک اکر
جامه‌کی اوستکده دکمه ای جوان
عیب در آندن صاقین هر زمان

بونکی سلمه صقین دامانله
خور قالدک کیتدی رزقک تا بله
دامنکله سلمه یوزک ای پسر
ایرمسون فقر و بلا دیرسک اکر
چقمه باناندن چقرسک کنج کیج
فایده یوقدر زیاندر عین هیچ
اوفروب داخی سوندرمه چراغ
قوقسنده کم خراب اولور دماغ
شانه‌کی کسیله قیلمه مشترک
شانه مخصوص اولمسیدر خوشترک
آستان اوستینه یاتوب قومه سر
محنت فقر ایرمسون دیرسک اکر
هم کوللردن صقین ای محترم
پاره پاره اکمکه صایمه درم
فقر ویرر انلردن آلمه نان
طوت سوزم اصله بنی ای جوان
خانه‌دن دور ایت اورمجک آغنی
آرتوراسین تاکه بال و یاغنی
خرجکی اندازه‌دن ایتمه فزون
طولمه تا غصه‌دن بغرکه خون
وارسه قدرت اکر اولمه بخیل
کوزله محتاجی ایا قدری جلیل
سختلق ایرسه طارلمه صبر قیل
ویرمه نفسه انبساطی جبر قیل
انجرسک سختلقه تنگلک کر
اولیمزسن صابرین‌دن ای پسر
صبر قیلمزسک اکر وقت بلا
صابر و شاکر دیمزمی هیچ سکا
مرد شاکر اولدر ای میر و کدا
یونچورمز نازل اولدقده قضا

در ذکر صبر درویش کوید

فقرله فخر ایلمزسک ای عزیز
مرد حق دیمز سکا اهل تمیز
فقر فخری بویوردی اول رسول
سن روا می اوله‌سی آندن ملول

امر حقدین هر نیکم وار قیل قبول	حرمت استوسنک خدادن اوک
خدمتیله بندۀ عقبایه ایور	حرمتیله قرب مولایه ایور
حرمتنک خدمتنی آرام دل ایت	کندکی خدمتنی مرد مقبل ایت
کیمنی کیم موجود دور گنج و خلاف	اورمسون اول صبردن عالم لاف
هر بلایه صبر قیل ای مرد کار	صبرله آسان اولور هر صعب کار
اهل تجرید دلور سنک ذکر صفا	اهل تجریدنی بترنان و عبا
ترک دعوی ایلمک تجرید دور	مرد کامل طالب تفرید دور
اهل تجرید ترک شهوت اتمه دور	بلکه جمله ترک لذت اتمه دور
شول زمان کم شهوتدین ویردی طلاق	اولدم اول کیم اهل تفرید اتفاق
کسی امیدکی جمله موجوداتدین	کل خبردار اول صفات و ذاتدین
جمله دین کچ حقه ایله اعتماد	اولسین تفریددین تا مستفاد
ترک دنیا قیلدلورسنک آخرت	قولباسی کی بلاسی مسکنت
کرمیتسو اوله ساکه بو مقام	صاحب تجرید اولاسن والسلام
حقیقیجوه عقبادین آل یورسک اکی	اکلدک تفریددن ایشن خبر
کل مجردلک قبول ایت فرد اول	دکمه باد اوکنجه اوچه کرد اول
اهل کبر و عجب خودرای اولمغل	طالب دنیا و عذرا اولمغل
آتشن یاقین یانر انکشت اولور	جامه سی یا خود سیاه و زشت اولر
شولکه عطارنی اولور بردم قریب	توقسندن اول آلور لابد نصیب

اهل تجرید ترک شهوت اتمه دور
بلکه جمله ترک لذت اتمه دور

همنشین صالحان اول ای پسر	فاسقنک یانینه وارمه الحذر
قیلمه ظالمدین یکا میل ای جوان	صانمه سین ظالم سنی خلق جهان
ظالمه هر کیمکه بردم یار اوله	حاشا الله کیم او برخوردار اوله

در حق ظالم گوید

قاچ یانندین اهل ظلمنک ای فقیر	ساکه کیم دیروار او یا نزنار کیر
صحبت ظالم همان آتش دور	عالمی احراق ایدر سرکش دور
مرد صالح صحبتیندین اولمه دور	تا ایره جان و دله ایمان و نور
کل صلاح اهلیله یار و همدم اول	حاصل اوله هم جلیس محرم اول
راه شرعی قومه الدین ای جوان	بارگاه حقه اندن اول روان
اولمه باطل حق قیل دایم طلب	اولمه کیم بر کون ایریشه لطف رب
راه شرعیدور صراط مستقیم	جنتمه بوندین اولمنی دوزخ مقیم
آدم آدمه راه شیطاندین یکا	کل قدم بس راه رحماندین یکا
مرد راه حقسنک ای نوجوان	قهر حقدین ایمن اولمه هر زمان
نفس بدخونک خلافی اوزره اول	بولمسون ایمانکه ابلیس یول
نفس بد شیطانه اولرسه قرین	تیز چقارر آنی باشدین اول لعین

در کرامتهای حق گوید

حق کراماتندین ای صاحب حیا	دورت نسنه وار انکا اولمز بقا
بیری طغری سویلمککه هر سوزی	بیری احسان انسه حظ ایلر اوزی

بیرسی حفظ امانت ایتمه دور — جمله کارین نی خیانت ایتمه در
کیمکه کیم موجود اوله اشبو چهار — بیل کیم اولدر مؤمن و پرهیزکار
دوستکم اوله زیان کار ای پسر — چک اوله دوستدن ایله حذر
دوست صنمه دوست اولمز باده خور — طوتمه شاهم کل بو سوزی قانی خور
بر توانا کم ایده منع زکوة — عمرکی اولدقچه آندن بول نجات
مالی ایچون هرکیم سنکله اوله یار — یار اولمز ساکه صافین زینهار
یار اولمز کسیه فائده خور — دور در آندن خدا اوسنه دور
شول کشی کیم کوردکی آنی پیر دانا — قانک ایچکدن ایدرمی اول ابا
قیلمه آنکله سلام و مرحبا — اولمه باقی هی اراقدن مرحبا
وار حالی صوره بیمار اوستنه — بیزم اولسنت دور دور واز اوستنه
قنوه بر صوسز کورسک آب وير — قدرتک یترسه کر جلاب وير
قیل یتیمک کوکلنی شاد و فرح — تا که سندن دور اوله هم ترح
کور یتیمک بیرسی کریان اولا — دتربوب عرش خدا لرزان اولا
بر یتیمی هرکه کریان ایلیه — کندنی دوزخده بریان ایلیه
هرکه بر خسته یتیمی شاد ایده — جنت ایچره قصرنی آباد ایده
هرکم اسرارک سنک ایلر عیان — قاچ یانندن سن انوک ای یار جان
قیل بیکتلک وقتی بیره خدمتی — بیرلک وقتی دلرسک عزتی
هر ضعیفی کورجک قیل مرحمت — حضرت حقدن دلرسک مغفرت

بیمه هرکز طوقلق اوزره طعام — اولمسون کوکسکده قلبک ای غلام
چوق یمکدن حاصل اولور جمله درد — عاقل اولان چوق یمز ای نیک مرد
بیلسون راحت حسود شومده — اول وفاسز کاذب و مذمومده
قاچ منافقدن اراغ اول ای پسر — ایرمسون تا کم سکا آندن ضرر
قلبی ایچره آدمک قوت حلال — صافی ایلر دینی مانند زلال
اولکه دایم اکل ایدر مال حرام — قلبی جسمنده انوک اولور تمام
خیش و خیشان خاطرینی صوره وار — تا کم عمرک آرتوره اول کردکار
دوندررسه اقربادن هرکه رو — اکسیلور عمری وبولمز رحمت اول
هرکم اول تورک اقارب ایلدی — جسمنی قوت عقارب ایلدی
ندقورده بد اولورسه اقربا — قطع رحم اندن بد در ای فتی
اقربا سندن شوکیم بیکانه در — دنیده نامی انوک افسانه در
مردلک ولدر اینشنه ای نوجوان — اولا خوف خدادر هر زمان
کیمدر دیرسک اکر مرد خدا — تنک دستیکی قیلنلر در سخا
مردسک کل صحبت مردانه تا — ساکه داخی ایرسه فضل خدا
مرد حقسک قیلمه دشمندن کله — دشمنک عیبی داخی آلمه دله
دشمنی قیلمق دلرسک کر هلاک — قورشو سنده کرمکل اندوه ناک
آنکه کیم چوق ایلدک ظلم و جفا — دونب انصافه ستمک آندن خطا
راه میدانه شولر کم قویه پا — نفسه اویمق آنلره آیرق خطا

ویرمگل کوکلک مرادن ای پسر / شول سلامت یولن استرسک اگر
فقر اهل حال ایچنده ای پسر / نیه دیرلر ایشیتم آلغل خبر
اوله خلق ایچنده فقر و بی نوا / لیکه منعم کورینه اول صورتا
کندنی طوق کوستروبن یورر آج / کمسیه قلمز اوعرض احتیاج
گرچه اولور لاغر و سست و ضعیف / لیکه طاعتده قتی جست و هم خفیف
کوکلی یور گرچه الی بوش نوجوان / کوستررکنون ترازوده گران
غافل اولمه یاد قیل اللهکی / وارمه باطل یوله کوزله راهکی
کولمه قاتی گریه بیر بو جهان / آج کوزلک ای دوست یوم اغزک
جرصله هر باکه یلمه خرکبی / بکله بیرک خرمتک کوز آزکبی
اوینمه اوغلان دکلسی ای پسر / اویمه شیطان سوزنه ایله حذر
یاردم اتمه نفسه عصیان اتمه / باده ویرب عمری نقصان اتمه
وارمه تهمت یرنه باصمه قدم / طغری یولده قومه ای فرخنده دم
ایمن اولمه وارسه کور دشمنک / بی ستون اولسه هم اوصالمه تنک
صالمه قل فسق و هوا راهینه آت / اولمه شیطانه کولنج ای پاک ذات
زادی اولک قیلورسک کر سفر / یولده کیم بصدکی یوری یاد ایته سر
نفسکی سعی ایله پامال اتمکه / ذکر کبی قلبک یاقوب قال اتمکه
فکر قیل حقک عذاب و قهرنی / کورمسک استرسک بهشت و نهرنی
جمله مؤمن راه دوزخدن کچر / یار شوری بیرخ کولمک ای پسر

بولمز

بولمز المشدر نار سعیر / آگه کون کور یراغک ای فقیر
راهسه پرخوف و باریسه گران / وای رحم ایلامزسه بیزه مستعان
امر مولادن چویرمه گردنک / آتمه دوزخ ایچنه جان و تنک
جنت ایچره بولماق استرسک مقام / نیک خود اول خلقه شفقت ایله
کردلورسک نعمت دار السلام / کوزله محتاجی ضعیفی ویر طعام
خوش طوترسک خسته‌ی کو آجله / اوستوکه جنت قپوسی آچله
بو وصیتلرله کیم ایلر عمل / خوش کورر آنی خدا عز و جل
حقه قوبسه مرادک ای جوان / کل بونا میله عمل قیل هر زمان
هر ملک یاننده بو کیم خور اولا / اوتمز ز رحمت بوابی مغفور اولا
بوکه رغبت اهل ایماندن کلور / مرد قابل اهل عرفاندن کلور
بو وصیتدن شوکیم دوردر / حق یاننده بیری یوق منفوردر

در منافع این نامه گوید

کل بروای طالب بن سکو / کتمسون زنهار الکدن هیچ بو
بوی حمایل کبی بونی قو نکه / صال بویکجه تو رضاسی بونکه
پیر مرشد بو بیش طالب لره / شاه مردان نعمتی غالب لره
کرلمش عطار بوندن نیچه سی / مرد معنی جو بیسلک دکانه کیب
بوندن آلمق سری غایت سهل در / قو قسمدن آلور اولکم اهل در
بادم سندن المزسک خبر / طاهری خود حاضرک اولان یتر

شرح نامه خواجه عطار

حیف انکا بو نامه‌یی اولادنی	بولوب وقردن رمیه استادنه
کردلرسک اوله فرزندک فرید	بونی ازبرلتدر انکا ای سعید
کیمکه بوندن اوکرنه علم و ادب	اوله محبوب جهان مقبول رب
برآلای بیچاره مجرم بی بصر	یوز سوره قاپوکه کلدک قیل نظر
ای قوو دشمنلره سن دستگیر	نوی عفوک امرینی کمراهه بنی
	دیدلر تاریخ دی ای مرد کار
	دیدم انشته نه صد و شصت و چهار

وقع الفراغ من تسويد هذه النسخة في وقت الضحى الكبرى سنة ٩٧٨ في اواخر ربيع الآخر

٢٨